СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ XXVI СЪЕЗДИЗИ

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-нийң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 49 (11548) | 1981 чылдың февраль 26, четверг | 1925 чылда үндезилеттингев | Өртээ 2 көп.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXVI съездизи бодунуң ажылын уламчылап турар

ЧЕЧЕКТЕР САЛГАН

СЭКП ТК-ның Чингине секретары Л. И. Брежнев, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнери Ю. В. Андропов, М. С. Горбачев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко Д. А. Кунаев, А. Я. Пельше Г. В. Романов, М. А. Суслов Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов К. У. Черненко, В. В. Щербицкий, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүүге кандидаттар Г. А. Алиев, П. Н. Демичев, Т. Я. Киселев, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, Ш. Р. Рашидов, М. С. Соломенцев Э. А. Шеварднадзе, СЭКП ТК-ның секретарьлары И. В. Капитонов, В. И. Долгих, М. В. Зимянин, К. В. Русаков эвилелдешкен республикаларның компартияларының ТК-ларының бирги секретарьлары СЭКП-ниң XXVI съездизиниң президиумунуң өске-дээ кежигүннери, СЭКП-ниң крайкомнарының болгаш обкомнарының бирги секретарьлары Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының үндезилекчизи, делегейниң коммунистиг шимчээшкинниниң баштынчызы делегейде эң баштайгы социалистиг күрүпениң тургузукчузу В. И. Ленинниң Мавзолейинге февраль 25-те барып чораан болгаш аңаа чечектер салган.

Чечектерниң кыжыл кожазында мынчаар бижээн: «Владимир Ильич Ленинге СЭКП-ниң XXVI съездизиниң делегаттарындан».

(СЭТА).

ПАРЛАЛГА ТӨВҮИНДЕ

Делегейниң дүшкүүрлүг чоруун чавырылдырарының, чер кырынга тайбының хандырарының оруу-биле улам бурунгаарлар — СЭКП ТК-ның Чингине секретары Л. И. Брежневтиң СЭКП-ниң XXVI съездизинге илеткелиниде үнүп үндүрген, боттуг санандарының кол идеялары ындыг. Чаа совет инициативалар кижи төрелгениниң мурнунда амгы үеде туруп турар эң-не чугула айтырыгларга хамаарыжыр. Ол дугайын АКШ-ның Компартиязының СЭКП-ниң XXVI съездизинде делегациязының удуртукчузу, ол партияның Чингине секретары Г. Холл февраль 24-те болган пресс-конференцияга совет болгаш даштыкы журналистерге чүве чугаалап турган мелеглээн. Партияның съездизиниң парлалга төвүнге болган үжүражыышкынга оон-биле калы АКШ-ның Компартиязының национал Даргазы Г. Упстон ТК-ның Политбюро кежигүнү секретары Дж. Джексон болган делеганнарның өске-дээ кижилери киирипкен.

Л. И. Брежневтиң сананалары делегей харылзаалажыының үндезилел принциптеринге тургустунуп турар деп, Г. Холл демдеглээн. Оларның бирээзи болза, шериг-стратегтиг деп байдалдың хевээр артырганда бир күрүшенин өскезинден шериг талазы-биле артыкшылыг болуунуң турбазында болуп турар. Моон-биле калы талаларның чангызы-дээ өскезинден шериг талазы-биле артык күштүг туразын ораладыпкас үжүрдүр. Ийиги үндезин принцип — тайбың айыылыының болуун байдалдыры, болгаш делегейниң айыыл чок чоруун быжыглаары, улуг-ачы-сылчий дээрбиле болгаш-ла, кыжанып турар дайын үскүлекчиниң-ниң болдуунуң болуо олардың тыптып келириниң аргаларын баш удур чайладыры болур.

КНО-нуң Айыыл чок чорук чөвүлелиниң гускай хуралын чөвүлелдиң кежигүннери күрүнелериниң дээди удуртукчуларының киржилгези-биле делегей байдалын чогумчуларының, дайыны болдурбазының аргаларын дилеп тывар дээш чыылдырар дугайында сананал база кончуг чугула болуп турар.

Л. И. Брежневтиң илеткелинде кирген сананалар «совет кыжаныг» дээр чүве дугайында тезистиң камгалакчыларының туттунуп турар чылдактарын долузу-биле ушта шаап турар-дыр деп, америк коммунистериниң делегашкызының удуртукчузу чугаалаан. Ындыг мөзүлүг хоозун балыктарлыг Совет Эвилели ядролуг чепсекти будурериниң сокалырында, оон курлавырларын бүрүнү-биле узуткарлыг чедир кызырарын эгелээринге белеңнээ илергейлээн турар, кандыг-даа үжүр-утказын сеткүүнден.

Амгы үеде ийи чурттарның аразында харылзаалашкын байдалын база шинтирлээш негеттиринң турар делегей айтырыгларының чидиин бергидаалаан, АКШ биле ССРЭ-ниң аразында бүгү деңнелгелерге, эң ээдээ деңнелге кирипристир, чугаалажылгаларның чугулазын Г. Холл демдеглээн. Совет тала чугаалажылгаларга белеңнээ дээрзин илеткелде дорт чугаалаан. Ам херек болза Р. Рейганның администрациязындан хамаарыжыр.

Г. Холл СЭКП-ниң XXVI съезжиниң тайбың дээш, делегей байдалын чогумчуларыр болгаш бүгү үлустарның айыыл чок чоруу дээш демдеглелдиң чаа чугула үе-чалазын ажылып турар деп мелеглээн.

(СЭТА-ның корр.).

ИНФОРМАСТЫГ ДЫҢНАДЫГ

Февраль 24-те СЭКП-ниң XXVI съездизиниң кежээки хуралынга СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. А. Тихонов даргалаан. Санал берген эштер: Г. А. Алиев — Азербайджанның Компартиязының ТК-зының бирги секретары, Ю. Н. Христорадное — СЭКП Горький обкомунуң бирги секретары. П. П. Гришкявичус — Литваның Компартиязының ТК-зының бирги секретары, Э. А. Шеварднадзе — Грузияның Компартиязының ТК-зының бирги секретары.

Делегаттарга болгаш аалчыларга изиг адыш часкаашкыннары-биле уткуттуруп, съездиге байыр чедиргеннер болза: Густав Гусак — Чехословакияның Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Чингине секретары, Чехословак Социалистиг Республиканың Президентизи, Янош Кадар — Венгрияның Социалистиг ажылчын партиязының Төп Комитединиң Бирги секретары, Тодор Живков — Болгарияның Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Бирги секретары, Болгария Улус Республиканың Күрүне чөвүлелиниң Даргазы, Гасточ Плиссонье — Францияның Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Политбюро кежигүнү, секретары, Николае Чаушеску — Румыняның Коммунистиг партиязының Чингине секретары, Румыния Социалистиг Республиканың Президентизи.

СЪЕЗДИНИҢ ХҮН ДЕМДЕГЛЕЛИ

Партияның ленинчи чингине шугумун амыдралга чедиишкиниг боттандырып турарының чыыткыланчак, бүзүреллиг бадыткалы Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXVI съездизи болуп берген. Совет улустуң төөгүлүг ажыл-херектериниң түңнелдерин үндүрбүшаан, партийжи ээдээ шуулган бистиң чуртувустуң хөгжүүр апаар оруун каш-каш чылдар мурнады хары үзүл тодарадыр.

СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Л. И. Брежневтиң съездиге кылганы СЭКП Төп Комитединиң Отчёдун съездиниң делегаттары изиг-биле болгаш сонуургалдыы-биле чугаалажып турар. Ленинчи партияның хөй талалыг ажыл-чорудулгазының, совет кижилерниң — коммунизм тургузукчуларының эрес-шудургу ажыл-ижиниң калбак панорамазы ол эң чугула, бүгү талазы-биле үндезилеллиг документиде илергейлеттинип, амгы делегейде херектериң байдалын ханы анализтээн.

Совет Эвилели, социализм чурттары Чер кырында тайбының кол төлеңгижи апарган. Делегейге пайырадыы болган кады ажылдажылганы быжыглаар, дайынче оруктуг дугларын деп совет коммунистериниң, ангы талазы-биле, революстуг демисел талазы-биле оларның даштыкы акы-дүңмаларының кыйгырыы бо хүнүнерде Кремльден бүгү планетаже чаңгыланып чоруп турар.

ФЕВРАЛЬ 24-ТҮҢ НЕЖЭЭКИ ХУРАЛЫ

Бежээки хуралга даргалакчы — СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы эш **Н. А. Тихонов,** Азербайджанның Компартиязының ТК-зының бирги секретары эш **Г. А. Алиевке** сөс берген.

Бистиң бүгү чедиишкиннеривистиң үндезини партияның ленинчи угланышкыны, Төп Комитеттиң, эш Л. И. Брежневтаан ТК-ның Политбюрозунуң үре-түңнелдиг ажыл-чорудулгазы болуп турар деп, оратор чугаалаан. Удуртулганың болгаш ажылдың стилиниң СЭКП ТК-ның октябрь (1964 чыл) Пленумунга болгаш партияның оон дараазындагы съездилеринге тодаргайлаттынган принциптери, партийжи амыдыралдың болгаш ажыл-чорудулганың нормачижектери үе-шагының шылгалдаазы тулуп эргеен, чеген чылдарда улам байлакшаан болгаш улам сайзырап хөгжээн деп медеглээр долу эргелиг бис. Сайзырааңгай социализмниң үе-чалазында партияның болгаш чоннуң шылгараңгай чедиишкиннерин ол принциптер, норма-чижектер хандырган.

Улус ажыл-агыйының хөгжүлдезинге республиканың чедиишкиннеринге делегат тодаргай доктаагаан.

Партияның ажыл-чорудулгазының эш Л. И. Брежневтиң илеткелинде тайыбырлаттынган программазы оон боттуунга, үндезиледдиинге болгаш ыракшыл көрүштүүнге ханы бүзүредиң хайныктырып келир-дир деп, оратор медеглээн. Келир үеже бистиң оруувусту ол чайынналдыр чырыдып, тозан чылдарда, чаа XXI чүс чылда чедип алыр сорулгаларны көскү кылып-турар-дыр.

СЭКП Горький обкомунуң бирги секретары эш **Ю. Н. Христорадное** будурулгенин ажыктыын бедидериниң болгаш эртем-техниктиг дешилгени дүргедиринин оруктарынга доктааган. Үенин негеддезинге дүүштүр ажылдавышаан, областың күш-ажылчы коллективтери беш чыл дургузунда доктаттынган планнардан ажыр чүс-чүс миллион рубльдин продукциязын сайгарган.

СЭКП-ниң XXVI съездизинге чедир Горькийниң автомобиль тулукчулары «Волга» дээр автомобилдиң ГАЗ-3102 деп чаа хевирииниң баштайгы болуун кылып үндүрген. Ынчанмыже, маргыш чок чедиишкиннер турза-даа, үлетпүрге болгаш кодээ ажыл-агыйга беш чыл планында көрдүнген бүгү көргүзүлерни чедип ап ыдаваан бис деп, делегат демдеглээн.

Экономиктиг Дузалажылга Төвүлелиниң кежигүннери чурттар-биле экономиктиг болгаш эртем-техниктиг кады ажылдажылганың калбарышкыны областың экономиказының хөгжүлдезинге таарымчалыг салгарын чедирип турар.

Республиканың улус ажыл-агыйының бүгү адырлары бүдүрүлгенин ажыктыын бедидеринің болгаш ажылдың шынарын экижидиринии оруу-биле бурунгаарлаан деп, Литваның Компартиязының ТК-зының бирги секретары эш **П. П. Гришкявичус** демдеглээн. Чедип алдынган түүлдерин болур-чогуурү-биле үнелеп-кавбүшаан, четпестеривисти, чедир ажыглавааң арганарывысты база тодаргай көрүп турар бис.

Ажылчы чоннарны коммунистиг идейлиг болдурунга улам ынай кижизидер, олардың политиктиг болгаш күш-ажылчы идепкейин бедидеп талазы-биле Литваның партия организациязы идепкейлиг ажылды чорудуп турар. Коммунистиг бызыг бүзүрелге улустарнын найыралының совет патриотизмнин болгаш пролетарҗы интернационализмнин буянныг мөзүзүнге кижилерни моон сонгаар-даа түүкүдүүг кижизидер бис.

Бистиң хөй национал ондур улуг Төрээн чуртувустуң бүгү чедиишкиннери СЭКП ТК-ның, оон Политбюрозунуң, эш Л. И. Брежневтиң шуут бодунуң политиктиг болгаш организакчы аажок улуг ажыл-чорудулгазы-биле чарылбас холбаалыг. Ажылының ленинчи стили, политиктиг мөргеп үгааны болгаш кижизиг чаагайы. Чоннуң чаа-гай чоруунуң дугайында доктаамал сагыш салышкыны тайбынны камгалаар болгаш быжыглаар дээш могаг чок демисели Л. И. Брежневти бистиң чуртувуста болгаш бүгү делегейде эң калбаа-биле хүлээп көрдүнген болгаш эң ханы хүндүткелдиг кижи болдурган деп ол демдеглээн.

Грузияның Компартиязының ТК-зының бирги секретары эш **З. А. Шеварднадзе** республиканың коммунистери будурүүшкүнүү өстүрериниң чедип алдынган түүлдерин ниити эвилелдиң байлаанга оон улуг-хуузун улгаттырарының оруунга баштайгы базымнар кылдыр көрүп турарын демдеглээн.

Келир үе-чалада республиканың стратегтиг сорулгазы — ниитилелдиң каттышкан продуктуун будүрериниң болгаш чоннуң кижи санының онзаштыр национал орулганың талазы-биле эвилелдиң ортумак деннелинден хожуудаашкынны ажып эртери болур. Ынчангаш тергиин дээш темпилер-даа, шилчиир тук тар-даа чурттуң кол-кол дерискээрлеринде боттарыңын өрүнге болаарга, Грузияның ажыл-ишчилери олардан ажыктыг кылдыр ажылдап турар дээни ол эвес-тир.

Кала-даа база бүгү-ле түүлдерге чөптүг чоруктун, ак сеткилдиг болурунуң, кижизиг буянныг чоруктун, биче сеткилдин, ленинчи партийжи болурунуң ыдыктыг принциптери тниилээн гурзун дээш СЭКП Төп Комитединиң, Леонид Ильич Брежневтиң не-гелделерин, күүзелиреин Грузияның коммунистери бүгү ажыл-чорудулгазыга боттарының дайынчы сорулгазы кылдыр санап турар.

Делегаттарга чылыы-биле уткуттурганнар — Чехословакияның Компартиязының ТК-зының Чингине секретары, ЧССР-ниң Президентизи эш **Г. Гусак,** Венгрияның Социалистиг ажылчын партиязының ТК-зының Бирги секретары эш **Я. Кадар,** Болгарияның Компартиязының ТК-зының Бирги секретары, БУР-ның Күрүне чөвүлелиниң Даргазы эш **Т. Живков,** Францияның Компартиязының ТК-зының Политбюро кежигүнү секретары эш **Г. Плиссонье,** Румыняның Компартиязының Чингине секретары, РСР-ниң Президентизи эш **Н. Чаушеску** олар СЭКП-ниң съездизинге байыр чедирип, база кежээки хуралга чүве чугаалаанар.

СЭКП-ниң XXVI съездизиң ажылын уламчылап турар.

(СЭТА).

Москва. Кремльдиң Съездилер ордузу. СЭКП-ниң XXVI съездизи.

ЧУРУКТА: ССРЭ-ниң маадырлыг Чепсектиг Күштериниң төлээлекчилериниң СЭКП-ниң XXVI съездизиниң делегаттарынга байыр чедирип турган үезин.

СЭТА-ның фотозу (чурукту фототелеграф-биле хүлээп алган.).

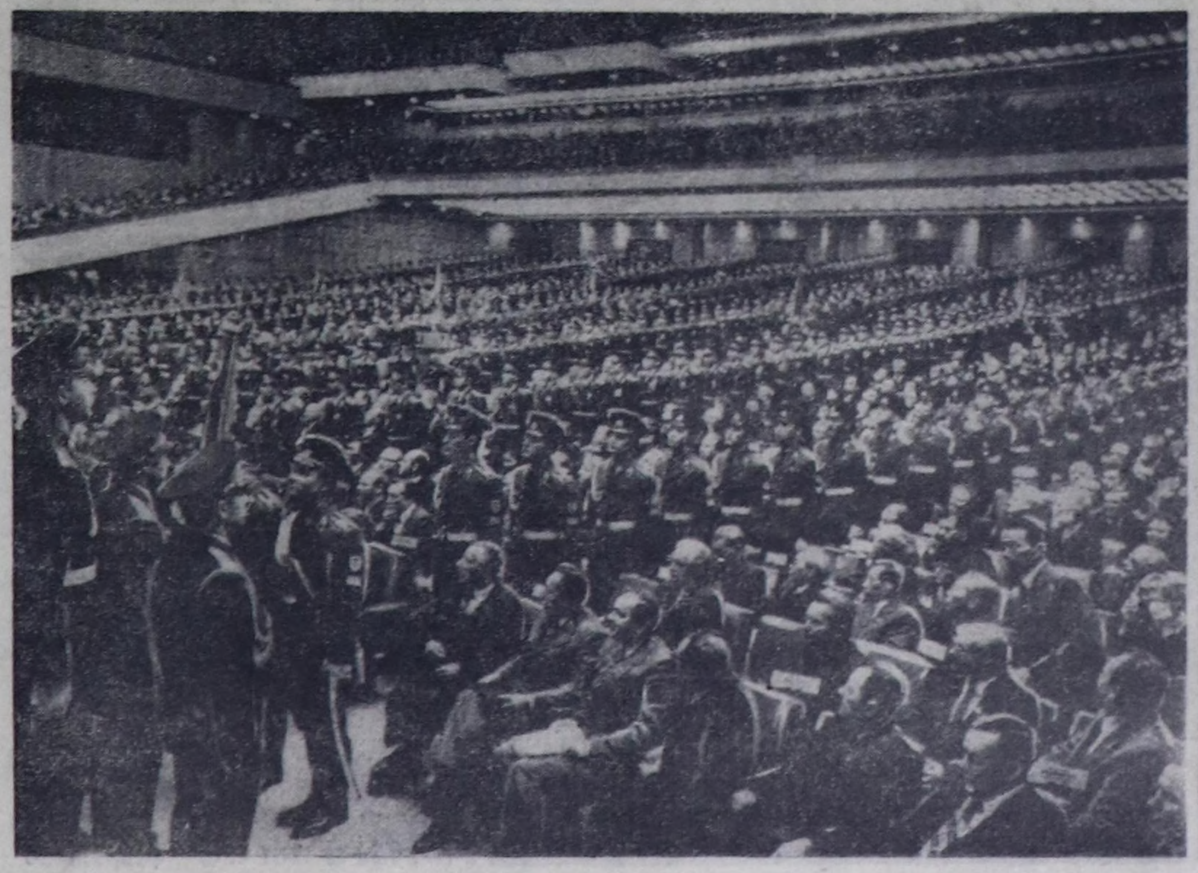

ПАРТИЯНЫҢ ПЛАННАРЫ—ЧОННУҢ ПЛАННАРЫ

БУРУНГААР БАЗЫМНЫ КӨРГҮСКЕН

СЭКП-ниң XXVI съездизинге СЭКП ТК-ның Чингине секретары эш Л. И. Брежневтиң илеткелиин бистер, Бай-Тайга районда «Кэра-Хөл» совхозтуң ажыл-ишчилери бүгү совет улус-биле бир демей, улуг сонуургал болгаш сеткил ханыышкын-биле радиодан дыңнап, солуунардан номчудувус. Ында бистиң Коммунистиг партиявыстың Совет чазаавыстың иштики болгаш даштыкы политиказының айтырыгларың. Төрээн чуртувустуң улус-ажыл-агыйының бүгү адырларында культура тургузуушкунукта онгу-беш чылда кайы хире бурунгаар базымнар кылдынганын тодаргайы-биле көргүскен-дир.

Оон-биле чергелештир бо беш чылда болгаш 1990 чылга чедир үеде совет улустуң мурнуида кайгамчык улуг сорулгалар салдынып турарын илеткелден билип алдывыс. Айыттынган үеде улус ажылагыйын бурунгаар хөгжүдеринге болгаш чоннуң чаагай чоруун улам экижидерияге дыка хөй капитал салыышкыннарың үндүрерин көрүп турары онза өөрүнчүг-дүр: **«Кылдынган саналашкынналрга үндезилеп алырга, хереглелге болгаш чыылдага ажылаар национал орулга 1990 чылга чедир, эвээш дизе-зе, 1,4 катап көвүдээн турар үжүрлүг Капитал салыышкыннары база ол хире хемчээлге өзер. Он бирги беш чылда национал орулганы 18—20 хуу, үлетпүр продукциязын — 26—28 хуу, кодээ ажыл-агый продукциязын — 12—14 хуу өстүрерин планнап турар. Капитал салыышкынарының беш чылда ниити хемчээлин 711—730 миллиард рубльге толевилээн»**

Ол ышкаш чоннуң чаагай чоруун бедидерииче Коммунистиг партия онза улуг сагыш салып турарының бадыткалын илеткелдиң мындыг одуругларындан номчуп болур-дур: **«Чурттакчы чоннуң ажыл төлевирин болгаш төлевирлерни база чнигелделерни улгаттырар талазы-биле төпчүткен хемчеглерни ап чорударынга беш чылда 16 миллиард ажыг рубльди үндүрери көрдүнген... Ажыл төлевириниң айда ортумак хемчээли 1981—1985 чылдарда 13—16 хуу улгадыр болгаш 190—195 рубль чедер».**

Чурттакчы чоннуң аъш-чем продуктуларынга хереглелии долу хандырарынче партия чугула кичээнгейии салбышаан, кодээ ажыл-агыйны ылангыя мал, чер ажылын улам ынай хөгжүдер талазыбиле улуг сорулгаларны салган. Ынчангаш мал ажылы кодээге бөгүнгү шалыпчы фронт деп, республиканың, крайларның, областарның, районнарның партия организацияларын, кодээниң бүгү ажыл-ишчилерин СЭКП Төп Комитединиң кыйгырганы-даа таварылга эвес.

Бистиң совхозтуң бүгү бар малы амгы үеде 64 кодавда кыштап турар. Кыштаглаашкынны организастыг эрттирер, малдың чаш төлүн чидириг чок камгалап, доруктурар дээш хөй янзы ажылдарны кылып чорудуп турар бис. Парткомнуң активтерии, суурнуң агитквартираларын девискээр аайы-биле малчын коданнарда быжыглаан. Олар малчыннарга улуг дузаны чедирип турар.

Бо хүнүнерде совхозта төрүүр 6505 хойнуң 3874-үү төрээн, ынча санныг хураганнар онча-меңги камгалап алдынган болгаш эки дорутуун турарлар. Малдың чаш төлүн удур-ла дугаарлап, янзы-бүрү аарганарга удур профилактиктиг ажылдарны чорударын экижиттеп.

Совхозтуң мурнакчы хойжулары Н. Дөртен-ооллуң, О. Манчын-ооллуң, Ш. Хертектиң, Д. Кудурукпайның болгаш ескелернин-даа коданнарында мал хүр кыштап, төрүттүнген хураганнар шупту онча-меңги дорутуп турарлар. Коданнарда мал чеминиң курлавыры бар, суг-биле хандырга багай эвес.

Ам кол-ла сорулга чүл дээрге, мал чеминерии камнаг чарыгдап тургаш, улуг-даа, чаш-даа малдың баш санын бүрүн камгалап алыры. СЭКП ТК-ның Отчёт илеткелинде салдынган сорулгаларны амыдыралга боттандырары дээш улам күжениишкиниг ажылдаары болур.

К. АДЫГБАЙ.
«Кара-Хөл» совхозта партком секретары.

ТУДУГЖУЛАРНЫҢ СӨЗҮ

Найысылалдың бешки микрорайонунда бир дугаар бажыңның чаңында ажыл шагының сооңда «Тыва тудуг» трестиң тудуг эргелелдериниң мында ажылдап турар бригадаларының ажыл-ишчилери чыглып келген.

СЭКП-ниң XXVI съездизи ажыттынганынга тураскаткан митингиниң тресте партком секретары Г. А. Медведев ажыткаш, «Тыва тудуг» трестиң эргелекчизи А. А. Бергардтка сес бергеш.

СЭКП Төп Комитединиң Чингине секретары эш Л. И. Брежневтиң Отчёт илеткелинде Совет Эвилелиниң иштики болгаш даштыкы политиказының кол угланышкыннарының, чурттуң экономиктиг болгаш социал хөгжүлдезиниң түңнелдериниң, оон моон сонгаргы хөгжүлдезиниң, партияның идеологтуг, политика-кижизидилгелиг ажылының анализин бергенин илеткелчи демдеглээн.

Трестиң тудугжулары съезд мурнунуң социалистиг чарыжынга идепкейлиг киришкенер. Хүлээлгеде айыткан кылыр ужурлуг тудуг-монтаж ажылдарының колдуун күүсеткен. Тос бригада съезд ажыттынар хүнүнге чедир ийи айның онаалдазын күүседип шыдаан. № 48 тудуг эргелелиниң ажыл-ишчилери сөглээн созуун ажыл-херээ-биле бадыткап, шеверлел ажылдарының дээлгазын 100 хуу күүседкеш съездиге рапорттаар эргени чедип алган.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутады, № 48 тудуг эргелелинде шеверлекчилер бригадазының бригадири Р. Ф. Григорович санал бергеш, бригада кежигүннери бо чылдың баштайгы ийи айында 5,9 муң рубльдиң шеверлел ажылдарын кылыр тургаш, съезд ажыттынар хүнүнге чедир 7,1 муң рубль чедиргенин дыңнаткан.

— СЭКП Төп Комитедин, оон эш Л. И. Брежнев баштаан Политбюрозу совет кижиниң чаагай чоруу дээш, делегейге тайбың дээш доктаамал кичээнгейии салып турар. Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың ада сагыш салыышкынынга харыы кылдыр каш дакпыр күжениишкиниг ажылдаар сорулгалыг бис. Ынчангаш бистиң бригаданың кежигүннери планныг онаалдаларны болгаш социалистиг хүлээлгелерни күүседир дээш шалыпчы ажылдарын бүзүредип турмея—деп, Р. Ф. Григорович чугаалаан.

«Кызыл тудуг» эргелелиниң начальныгы П. И. Чербаков сес алгаш, съездиң тудугжулар кандыг күш-ажылчы чедиишкиннерлиг уткаанын чугаалаан. Эш Л. И. Брежневтиң Отчёт илеткелин коллективтиң кежигүннери улуг сонуургал-биле номчуп, партияның иштики болгаш даштыкы политиказын деткип турарын чыылганнарга дыңнаткан.

№ 48 тудуг эргелелинде шеверлекчилер бригазының бригадири В. Борбак-оол эргелелдиң коллективиниң съездиже чорудар рапорттуң митингиге номчаан.

СЭКП-ниң XXVI съездизиниге СЭКП Төп Комитединиң Отчёдуу база иштики болгаш даштыкы политика талазы-биле партияның эвилелиг сорулгалары деп СЭКП Төп Комитединиң Чингине секретары эш Л. И. Брежневтиң илеткелии митингинниң киржикчилер хандыр евреңип, ажыл-ишке удуртулга болдурарын шиитирлээн. Партияның XXVI съездизиниң салган сорулгаларын амыдыралга боттандырары-биле тудуг-монтаж ажылдарының планныг ойаалдаларын күүседир, ыланыыр ажылдарга киирер тудугларын чогуур үезинде доозар дээш күжениишкиниг ажылдарын тудугжулар хүлээнгеп.

Т. ХЕРТЕК.

Национально-краеведческий отдел

Москва. Кремльдиң Съездилер ордузунда СЭКП-ниң XXVI съездизи бодунуң ажылын уламчылап турар.

ЧУРУКТА: съездиниң хуралының чапсар үезинде. ССРЭ-ниң ужудукчу-космонавтызы, Совет Эвилелиниң ийи дакпыр Маадыры А. А. Леонов съездиниң делегатгарының аразында.

СЭТА-ның фотозу (чурукту фототелеграф-биле хүлээп алган).

СӨЗҮН ЭЭЛЭЭННЕР

«МОСКВА, КРЕМЛЬ, ПАРТИЯНЫҢ СЪЕЗДИЗИНГЕ»

Совет кижилерде чаагай чанчыл бар—партияның болгаш чүрттүк амыралында улуг болуушкунарны күш-ажылчы чедиишкиннер-биле уткуурун. Партияның XXVI съездизинге тураскаатқан бүтүү улустуң шалыпчы ээлчээнниң миллион-миллион киржикчилерни ол чанчылга шынчы чоруун база катап көргүскен.

Ол дугайын **«Москва, Кремль, СЭКП-ниң XXVI съездизинге»** деп адреске кээп турар байыр чедиришкиннери, күш-ажылчы рапорттар бадыткап турар. Бедик денелдер, социалистиг чарыштың кестүн корбээн калбарышкыны чедип алдынган.

Бистиң калбак-делгем Төрээн чүрттувустуң бүтүү булуңнарындан ленинчи партияның съездизиниң ажыдыышкынынга металлургтарның, тараажыларның, тулугжуларның, транспортчуларның, эртемденнерниң, ачы-дузалаа албаның ажылдакчыларының чедиишкиннериниң дугайында медээлер кээп турар. Күш-ажылчы хей-хей эгелээшкиннерниң өөскүдүкчүлери — Москваның ажыл-ишчилери сеглээн созугне ээ болганнар. Найысылалдың марказын баскан үлетпүр продукциязы эрткен беш чылда 21 хуу өскен деп олар съездиге илеткээн. Даалгадан ажыр олар чүрткэ 23 муң автомобильдерни, программа-биле башкарар 440 станоктарны, чүс муң ажыг электри шимчедикчилерни, чоонуң чүгүлэ хереглелдиг эки шинарлыг бараанарын болгаш өскө-даа продукцияны миллион-миллион рубльге берген.

Улуг объектилерни болгаш күчүлерни ажыглалга киргеп. Цехтерниң, участоктарның, будүрүлгелериниң комплекстиг механизациязы, эртемниң болгаш мурнакчы технологияның чедиишкиннерни ажыглап киргени Москваның үлетпүрүнүң негелдерин барык чүс муң ажылчыны кызырар арганы берген. Хей чиг-эт, материалдар, энергия, одаар чүүл каминаттынган.

Беш чылдың баштайгы чылының бедиткен социалистиг хүлээлгелерни москвачылар чедиишкиннер боттандырып турар. Съездиниң ажыттынарынга чедир пайысылалдың үш чүс муң ажыг ажыл-ишчилерни ийи айның даалгаларын күүсеткен. Съездиниң делегаттарымосквачыларның эгелээшкини—чыл даалгаларын ноябрь 7-ге чедир күүседир деп эгелээшкин калбак деткимчени алган.

Россия Федерациязының ажыл-ишчилери съездини бедик көдүрлүүшкүнүт уткаан. Олар беш чылдың даалгаларын хуусаадан эрте күүсеткен, чаа техниканың болгаш мурнакчы технологияның үндезинниге будүрүлгени техниктиг эде дериниинң хемчегларни калбавыле кылып чоруткан.

Будүрүкчү күштер бедик темпилиг хөгжүп турар. 700 ажыг улуг үлетпүр будүрүлге черлери ажыглалга киргеп, энергетика күчүлери он-он миллион киловаттка өскеп. Усть-Илим ГЭС-тиң, Рефтинск ГРЭС-тиң тулугларды доозулган, Саян-Шушенск, Зея ГЭС-терде, Ленинградтың болгаш Курскиниң АЭС-териде, Кострома болгаш Ставрополь ГРЭС-терде чаа агрегаттар ажыглалга киргеп.

Сибирниң болгаш Ыраккы Чөөн чүктүң экономиказы шапкын хөгжээн, девискээр-будүрүлге болгаш одаар чүүл-энергетика комплекстеран тургузарының ажылы уламчылап келген. Байкал-Амур магистралының тудуун чедиишкинниг уламчылаан.

Агаар-бойдустуң нарын байдалдарында Россияның көдээ ишчилери онгу беш чылда тараа чыылдазының өзүлдезин хандырган. Малдың болгаш куштуң баш саны өскен, көдээ ажыл-агыйның кол продуктуларын күрүнеге садары көвүдээн.

Россия Федерациязының ажылчы чоннары чаа беш чылче бүзүредиг, херии базымбиле киргеп. Ажыл-херекке олар чаа курлавырларны ажыглап, чедип алган дүргелээшкинни быжыглап база хөгжүдүп турарлар.

Украин ССР-ниң онгу беш чылда чедиишкиннери партияның политиказының амыдыралчы күжүнүң база боттанымышкынының бүзүредиг херечизи болур. Республиканың мурнунга СЭКП-ниң XXV съездизиниң салган сорулгаларыг алдарлыы-биле күүсеттингеп.

Украинаның ажылчы чоннары бүтүү улустуң партиотчу көдүрлүүшкүнүнүң байдалынга чаа беш чылче киргеп. Чүрттүң коммунистериниң чыыжынга уткуштур алган хүлээлгелер чедиишкининг боттангылаан.

Белоруссияның ажыл-ишчилери эрткен беш чылда тергиин ажылдааш, республиказының экономиказын улам шапкын хөгжүдүрі боттарының бирги хүлээлгези деп санап турар. Съездиге, эш Л. И. Брежневтиң бодунга рапортугга беш чылдың программазын, коммунизм тургузуушкунуунуң планнарын амыдыралга боттандырары дээш демисселге бүтүү күжүн, билиглерин, дуржылгазын бараалгадырын бүзүреткеп.

Ленинградчылардың съездиге илеткеп турары болза: XXVI съездиге тураскаадыг алган хүлээлгелер чедиишкинниг боттанган, Күш-ажылчы белектерниң аразында соонда, июль айда ол шөлге минералдыг чеминчидвлге төккеш, каток кошкан улдуредикчи-биле болбаазыратказ, рапсты чаштыргаш база тырый бастырып каар. Ынчаар кылырга чер эң-не ажыктыг кылдыр ажыглаттынап.

Сугтаттыг черлерниң ден кезинге хөй чылдыг сигеннерни, артканынга — чаңгыс чылдыг сигеннерни тарымры эргежок чугула, оларның «айызы-даа 5 шөлдүг болур ужурлут.

Оон-биле чергелештир хөрзүнүң үнүш-дүжүткүр чоруун тургузарынга болгаш камгалаарынга чугула роль оны болбаазырадырының аргаларынга онаажып турар. Келир үеде республиканың чер ажылынга чүгле черни болбаазырадырының хөрзүн камгалалдыг системазын шингээдип алган турар ужурлуг.

Дуржулга станцнязының шинчилелдериниң көргүзүп турарындан алырга, чер ажылының дилиндектээр системазын хову зоназынга ажыглаары, а ыяштыг хову зоназынга хөрзүнүү андаға кагдырбайн болбаазыраашы кончуг ажыктыг. Ол арганы ажыглаашы, оон дуржулга-будүрүлге ажылагийы сөөлгү 15 чыл дургузунда гектардан тараанын 10,3 центнер ортумак дүжүдүн ап келген.

Ыяштыг хову зоназынга шеллге кылгаш, черге чемишчидлгени четчири-биле төккеш, хөрзүнүү андаға кагдырбайн 18—20 см. ханы болбаазыралрга, кызыл-тас дүжүдү эң-не эки болгаш. Анаа гектар бүрүзүндеп дүжүт немелдези 2 центнер четкеп, ынчаарга хөрзүнүү андаға каап болбаазыралрга, гектардан тараа дүжүдү база ол хире кудулаан. Хөрзүнүн андаға кагдырбайн 25—27 см. ханы кылдыр болбаазыраткан черге тарыырга, хөрзүнүн андаға кагдырып болбаазыраткан черге денноэрге, гектардан иогаан масеанын негелдези эң-не хөй — 20—23 центнер болган. Күскү үеле улдуредикчи-биле болбаазырадып каан участоктардан тарааларның база чаңгыс чылдыг сигеннериң эң-не чаагай дүжүдү алдынап турарын кылган дуржулгалар бадыткаан.

Тарылга ээлчештирилгезинин шөл бүрүзү хөрзүнүү болбаазырадырының анты-анты системазын негеп турар. Анпыстыг болбаазырадырда, оны культуралардаи хамаарыштыр анты-анты кылдыр чорудар. Чижээ, ыяштыг хову зоназынга тараалар тарыыр участокту хөрзүнүн андаға кагдырбайн, алаанадаи 18—29 сантиметр ханы, хову зоназынга — 14—16 сантиметр ханы кылдыр болбаазырадыр. Бир эвес шөл шоолуг бокталбаан болза, арбай тарыырда оны кырындан чүгле үлдүредип ап болур. Одуруглар аразын болбаазырадыр культуралар тарыырда, хөрзүнүү андаға кагдырбайн, алаанадаи 25—27 сантиметр ханы кылдыр болбаазырадыр. Ындыг хереккелер чокта, чалгын чок андазыннар-биле бүгү-ле зоналарга анаа чара тыртырын алыр.

Хову зоназынга чаңгыс чылдыг сигеннерни чаштырарда, хөрзүнүү хат алырын болдурбас КПШ-9, КПШ-5 болгаш ложун каан КПГ-2.2 хереккелдер-биле кырындан үлдүредип алыр. Ыяштыг хову зоназынга хөрзүнүүн кырын калбак болгаш төгерикчелчек дискаларлыг үлдүредикчилер-биле болбаазырадыр. Шөллер бок үнүштер-биле аажок бокталганда, ийи зонанын кайызынга-даа хөрзүнүү КПЭ-3.8 культиваторлар-биле 8 — 10 сантиметр ханы кылдыр болдуруктурар черниң кырын болбаазырадырын культивациязыны болгаш үлдүредишкинни дараалаштыр кылбышаан, чорудары ажыктыг дээрзин Дуржулга станциязының шөлдеринге чоруткан эртем дуржулгазы болгаш бүдүрүлге хынаалазы бадыткаан. Ынчаарга культивациязыны кылган санында ханылалыр болгаш 14—16 сантиметр чедирер.

Хову болгаш кургаг хову зоналарынга куруктурар черлерни кожазында диликдектерге үнүштер үнүп келгеиде, кырын 10—12 сантиметр кылдыр, адаанадан кезер хереккел-биле кылдыра болбаазырадып эгелээр. Бок үнүштериң хевирлеринден хамаарыштыр, адаанадан кезер хереккелдер-биле болгаш эрозияга удур культиваторлар-биле дарвазында болбаазырадырын үе-чадалап, чоорту ханылалыр чорудар. А июль айда, өл-шык аажок дүжүп турар апарганда, куруктурган черни эң-не ханы кылдыр (18—20 сантиметр) чардырар, оон соонда анаа чызар черниң кырын үлдүредип каап турар.

Куруктурган черни болбаазырадырының технологиязы ындыг болур болза, калбарты алыр, бедик будүрүкчүлүг хереккелди ажыглаарының база чаагай дүжүттү чедип алырының болдунар аргазын республиканың хөрзүнүнүң шынары берип турар.

Бистиң байдалдарывыска куруктурар черни беш-алдыдан эвээш эвес болбаазырадыр ужурлуг дээрзин эртем шинчилелдери көргүзүп турар. Куруктурган черни ынчаар ажаар болза, каңг чылдарда безин гектардан 9 центнерден эвээш эвес тарааны ап болур.

В. БАРЫШНИКОВ,
Тываның көдээ ажылагыйның дуржулга станциязының чер ажылының килдизиниң эргелекчизи.

КАМАДА КҮШ-АЖЫЛЧЫ ТИИЛЕЛГЕ

НАБЕРЕЖНЫЕ ЧЕЛНЫ (Татар АССР). Камада хой чүүк чүдүрер автомобильдер будүрер каттыжыышкынының ийиги ээлчээн эки демдек-биле ажыглалга хүлээп алган. КамАЗ-тың тудугжуларының болгаш ажыглакчыларының СЭКП-ниң XXVI съездизинге уткуштур алган социалистиг хүлээлгелериниң кол пунктузу хуусаа бетинде күүсеттингени ол болган.

Адырда эң улуг автомобиль комплекизи эң кыска хуусаада тудуп тургустунган.

Богунгу КамАЗ дээрге ботботтарының аразында электроника-биле башкарар конвейерлер-биле тудушкан чеди улуг заводтан тургустунган комплекс-тир. Тудугга чурттуң чүс-чүс будүрүлгелери хамаарылгалыг болган: ийиги ээлчегиин цехтериниң дериг-херекселлериниң кол кезиин бистиң чүрттувуска кылган. Автогигантыны тударынга акыдүнма социалистиг чүрттар, капиталистиг чүрттарның чамдык фирмалары киришкеп.

Тудугга чеден нациалларның төлээлекчилери ажылдап турган.

Сөөлгү чылдарда КамАЗ тутүнмушаан продукциязын берип келген. Оон марказын баскан дизельдиг 200 муң автомобильдер транспорт магистральдарында, тудугларда, колхозтарда болгаш совхозтарда ажылдап турар. Олардны даштыкыже база чорудуп эгелээп.

Будүрүлгениң ийиги ээлчээнге көдээ ажыл-агыйга херектиг багай оруктарга чорукчур чүк машиналарын кылып эгелээр. КамАЗ удавас 150 муң автомобильдерни болгаш 250 муң дизель шимчедикчилерин чылда будүрер күчүлүг апаар. Ынчан дизель шимчедикчилиг автомобильдерни будүрүп үндүрери үш катап көвүдээр, ацаа кывар чүүл чарыгдалы үштүң бирииге кызырлыр.

ЧУРУКТА: кол конвейериниң ийиги шугумундан «КамАЗ-4310» маркалыг чаа машиналарны үндүрүп эгелээн. Оон үш өзээ үжелдирзи ажылдаар.

Е. ЛОГВИНОВТУҢ фотозу. СЭТА-ның фотохрониказы.

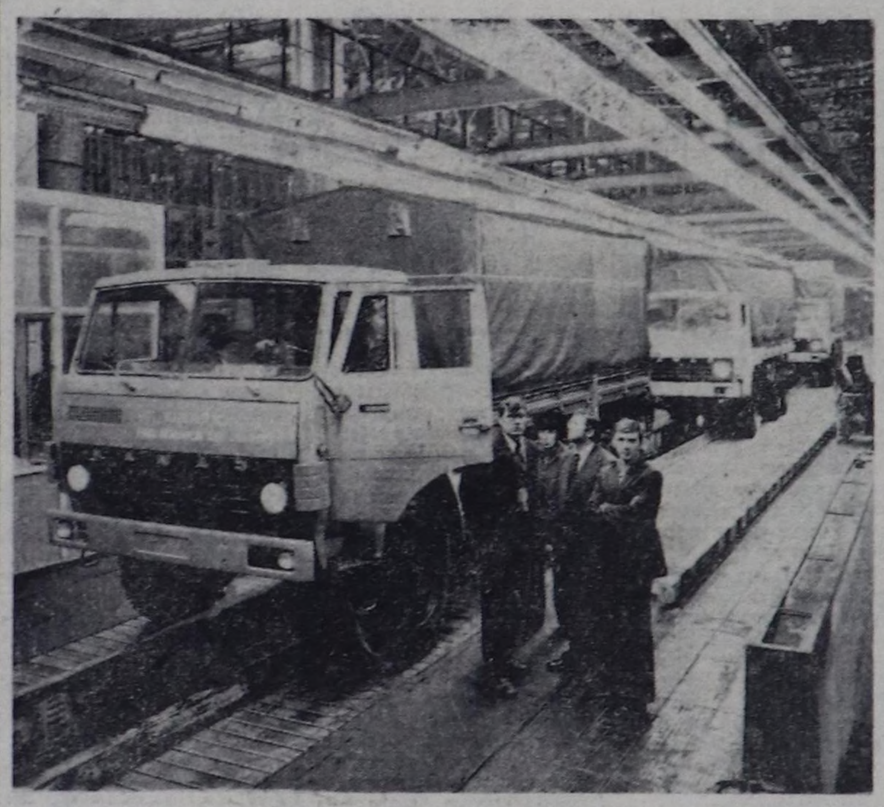

Ээлчеглиг кадат дугайында

БИСТИҢ СОВХОЗТА КАНДЫГЫЛ?

Ам ээлчеглиг кадат дугайында чугаа база катап көдүрлүп, эш-өөр боттарының саиалоналын, бодалын солунга бижип турарын көргеш, бистиң «Торгалыг» совхозта байдалды бижикседим.

70 чылдарда «Торгалыг» совхозка хойжу бригадалар төптерин тудуп тургускулаан. Аңаа байдал дыка таарымчалыг апарган. Ындыг төптерге электри моторларын тургускаш, чырыкты киирген. Кызыл-булуң болгаш чунар-бажын база бар. Чижээ, Кадыл-Бажының база Чозаның хойжу бригадаларынга ындыг турган. Ол үеде хойжулар ай санында бригада төвүнге чыылгаш хуралдап, ажыл-ижинин дугайын чугаалажып, зооветөөредилгеин эртирип, чунар-бажынга чуруп ап, кино, концерт-даа көөр турду.

Ээлчеглиг кадатче киреринге эге үезин ындыг турган. Ол чаагай хереқти улам-на хөгжүдер, деткиир ужурлут. Ынчалзажок оны хөгжүтпейн, калбартпайн барганы, ара соксан кааны харааланчыг-лыр.

Ам бисте байдал баштайгы чылдардаазы ышкаш эвес. Бригадалар төптери барык-да кадыынган. Бажын-балгадын септевестээн. Кызыл-булуң-даа, чунар-бажын-даа кыжын соок болур. Ынчангаш аңаа кымдаа барбас. Оон түнелиилге ам бригада төвүнге хурал эрттирери безин берге. Аңаа тургускан электри моторларый аппаргылаан, электри шугумнары үрелген. Бригада төвүнде чырык безин чок. А оны ам кандыг культурлуг төп дээр боор?!

Кижи болаарга, ындыг чаагай хереқти эгелеп алгаш, оны ара соксаан чорук черле ыын эвес. Оны ам катап эгелээр дугайында чугаа кылып турары ынчангаш кончуг төптүг-дүр.

Бир-тээ, малда ажылдап турар кижилерниң амыдыралчуртталгазын экижидеп хүнүң сокгаарлаттынмас айтырыы болуп турар чүве төлээде, бригадалар төптерин катаң тургузары эргежок чугула деп бодаар мен. Ол — ээлчеглиг кадатче шилчилгениң эгези болур. Аңаа эки чунар-бажын, делгем, культурлуг кызыл-булуң албан турар херек. Баштайгы удаала малчыннар аңаа чыглып, чунар-бажыңнап, концерт, кино көөр ужурлут. Оон чоорту совхоз төвүнге азы бригада турлаанга чүрттаалганың бажын-балгадының туттуганының хире-чергези-биле малчыннарны чоорту ээлчеглиг кадатче шилчилер, суурларга чүрттадыр апаар.

Бистиң совхозта малды ээлчежип кадарып турар малчыннар база бар. Оларның дугайын тодаргай бижиир бодайдыр мен. Алексей Доржу биле Осур-оол Наймрал аныяк малчыннар. 1980 чылдың күзүнүнде олар 500 баш хураганы хүлээп алган. Ам Ирбитейниң Дытчык-Кыры деп черде хурагаанарын хүр кыштадып турар. Бо ийи аныяк хойжунуң өг-бүлелериниң херээжен ээлери суурда бажыңнарда чүрттап, ажыллап турар. Ийи хойжунуң бирээзи ээлчээн эрттирип каап, суурга чанып кээр болгаш бажыңына культурлуг дыштанып, бажың ажылы кылып, ажы-төлүнүң школада өөредилгезин хайгаарап көрүп турар. А өске хойжулар ынчаар ээлчежип кадарып болбас бе? Мен болаарымга, болур ужурлут. Чаа-Суур салбырда үстүнде адаттынган аныяк хойжуларның үлегерин өске малчыннар эдерер херек.

Бистиң совхозта машинатехника четчир болгай. Ындыг болганда, ээлчежип кадарар малчыннарны кыштагларга чедирип, дойгаатказ хүннерзинде оларны оон барып ап болур.

Д. КЫЗЫЛ-ООЛ,
«Торгалыг» совхозта кадарчы.
Овур район.

Чер ажылының бедик культуразы дээш

ЭҢ ЧУГУЛА СОРУЛГА

«Чер ажылынга эң чугула сорулга болза, ажыл-агыйны чорударының эртемге үндезилеттинген зона системаларын ажыглап тургаш, хөрзүнүүң үнүш-дүжүткүрүн бүгү хемчег-биле бедидери, тараа, мал чемнери болгаш өске-даа продукцияны бүдүрерин улам ынай көвүдедири болур» деп, 1981—1985 чылдарда болгаш 1990 чылга чедир ССРЭ-ниң экономиктиг база социал хөгжүлдезининиң кол угланыышкынарында айткан.

Хөрзүнүүн дүжүткүрүн бедидер төлээде, Тываның көдээ ажыл-агый будүрүлгезиниң чугула сорулгазы болза, чер курлавырларын камгалаары болгаш чөптүг ажыглаары, бирги ээлчегде тарылга шөлүнүң хөрзүнүн хат, суг алырындан камгалаар талазы-биле хемчегларин боттандырары болур. Республиканың шоолуг үнүшүүр эвес тарылга шөлдерин: мяштыг ховунуң, аңаа ховунуң болгаш кургаг ховунуң үш зоназынга хуваттынган. Бүгү тарылга шөлүнүң 78 хуузун ээлеп турар хову болгаш кургаг хову зоналарының хөрзүнү колдуунда чиик составтыг. Ол чорук шуурган дес күштүг болгаш удаа-дараа болур хаттар-биле капсырашкаш, эрозия чорудулгазының улам калбарарынга идигни берип турар.

Ындыг болганда, көдээ ажыл-агый будүрүлгезин интенсификастаарында база чер ажылының культуразын бедиргинде чугула звено болга Тыва АССР-де чер ажылының амгы системазын сайзырангайжыдары болур. Чер ажылының культуразын бедиргеде чүнү кылза чогуурга? Колдээ чүүл — хөрзүнүү болбаазырадырының ында системазыг ажыглавышаан, эртемге үндезилеттинген тарылга ээлчештирилгелерин киирери база шинээчин алыры.

Тарылга ээлчештирилгелерин киирери болгаш шинээдип алыры — чер ажылының культуразын бедиргинин, чөптүг чер ажыглаарының айтырымын шинчилээрнинг кол негелдези.

Сөөлгү чылларның дургузунда бистиң республиканга тарылга ээлчештирилгелерин киирери эжикээн. Ынчалзажок оларны шинээдип алыры амдыысында оожум чорун турар. Оны бадыткаары-биле мындыг чижектерни ап көрээлиңер. Тарылга шөлдериниң 73 хуузун ажыл-агыйларда тарылга ээлчештирилгезинге шинээдип алган. Ыяштыг хову зоназында турар ажыл-агыйлар аңаа 4 болгаш 5 шөлдүг тарылга ээлчештирилгелерин, төлевилээп турбуже, бок үнүштер көвүлээнинин уржуу-биле херек кырында 3 шөлдүг тарылга ээлчештирилгелерин шинээдип алган. Хову зоназында ындыг эвес, үш шөлдүң орнуна 4 азы 2 шөлдүг тарылга ээлчештирилгезин шинээдип ап турар.

Тарылга ээлчештирилгелериниң ындыг системазы черниң чөп ажыглаарын хандырып, оон түржүк көдээ ажыл-агый культураларының дүжүттүүн бедидип шыдавас.

Тараа будүреринң 1983 чылда безин 211 муң тонна, а 1985 чылга чедир 220 муң тонна чедиреринин болдунар аргазын бээр, тарылга шөлдерин ажыглаарының шак ындыг системазын ажыглаашаан, эртемге үндезилеттинген тарылга ээлчештирилгелерин киирери база шинээчин алыры.

Сөөлгү чылларның дургузунда бистиң республиканга тарылга ээлчештирилгелерин киирери эжикээн. Ынчалзажок оларны шинээдип алыры амдыысында оожум чорун турар. Оны бадыткаары-биле мындыг чижектерни ап көрээлиңер. Тарылга шөлдериниң 73 хуузун ажыл-агыйларда тарылга ээлчештирилгезинге шинээдип алган. Ыяштыг хову зоназында турар ажыл-агыйлар аңаа 4 болгаш 5 шөлдүг тарылга ээлчештирилгелерин, төлевилээп турбуже, бок үнүштер көвүлээнинин уржуу-биле херек кырында 3 шөлдүг тарылга ээлчештирилгелерин

Кыштаглаашкын — шалыпчы ажыл - иш

ХОЙДАН-НА ХУРАГАН ДЭЭШ

Съезд мурнуун социалистиг чарыжының түннелин ам чер болганда үндүрүп турар. Малчыннарның чымыштыг ажыл-ижинин дугайын чугаалап турар чагаалар редакцияга хүн бүрүде кээр. Моон адаанда бөлүк чагаалар хойжуларның эрес, шудургу, күжениишкининг күш-ажылынга тураскаттынган.

КИДИН ТҮЛҮКТЭЭН

«Кызыгаар» совхозтуң хойжулары СЭКП-ниң XXVI съездизин төлептиг уткуур дээш күжениишкинииг ажылдаан. Оларның карак кызыл күш-ажылының ачызында хой кыштан хүр ажып турар.

Совхозтуң № 2 бригадазының сес муң ажыг хою 18 коданда, оон иштинде төрүүрүг он коданда кыштап турар. Амгы үеде бригадада хой оолдаашкыны уламчылап турар. Хой бүрүзүнден хураганны менди камгалап алыр дээш малчыннар эрес, шудургу демнесежип түрар.

Хоочун малчыннар Бызаңкай Анчының, Сойн Хайының, аныяк малчыннар Алексей Шимейиң, Шимей Хамаатының коданнарында төрүттүнген хураганнар онча-менди доругуп турар.

Чымыштыг иште кижилерниң амыдырал хандырылгазын экижидеринче, коданнарга мал чемин болгаш сугну үзүктелдирбезиче совхозтуң дирекциязы, партком, көдээ Совет күүскому улуг қичээнгейни салып турар. Совхозта хөй-иниги организациялары бижыглаан коданнарыга барып шефтеп, хойжуларга практиктиг дузаны чедирип турар.

Бригадага ай санында хураганнар менди

ХУРАГАННАР МЕНДИ

«Мөрен» совхозтуң № 3 хойжу бригадазының малчыннары СЭКП-ниң XXVI съездизин төлептиг уткуур дээш социалистиг чарышты калбарткаш, малды хүр кыштадып, оон чаш төлүн менди доруктурүп турар.

Совхозтуң дирекциязы, партком иниткиниң малын кыштан хүр-чаагай ажырар дээш, болдунар бүгү чүүлдерни кылып турар. Ам хойжуларның коданнарында мал чеми четчири-биле бар, сугну эккээри үзүктелбейн турар. Хою оолдап турар коданнарже хураган азыражыр сакманчыларны четчелеп чоруткан. Ам улуг хойлар хүр кыштап, төрүттүнген хураганнар менди доругуп турар.

Мен бодум хойжу кижи мен. Маңа коданымда 200 хой оолдаан, оларның хураганнары менди. Бисте ийи сакманчы — Димаа Херел биле Кара-кыс Аракчаа кежээ, кызымак ажылдап, чаш хураганнарны азырап өстүреринге дузалажып турлар.

Оон ынай бистиң кожавыс Ижи Сигенковтуң коданында база 200 хой оолдаан, хураганнары менди. Өске-даа малчыннарда төрээн хойларның хураганнары хорамча чок, доругуп турар.

С. ЧЕЧЕК.
«Мөрен» совхозтуң хойжузу.

Эрзин район.

ИДИГНИ БЕРГЕН

Коллективте күш-ажылдың сагыла-чуруму канчаар тургустунгаиыл? Бо талазы-биле рейдини бистиң Самагалдайның «Сельхозтехника» каттыжышкынынында улусчу контроль болүү эрткен чылын бир удаа чоруткан. Ооң түннелинде хөй четпестерни олар илереткен. Ылангыя ажыл шагы үзер чорук хөй болган. Неделя иштинде 8 ажылчын чылдагаан чокка ону үскен, 11 чолаачы чөптүг чылдагаан чокка ажылдан озалдап келген. Оларның дөртү дүүнгү эзирии хевээр болган. Хайгыылчыларның көдүрген дувүрээзинин ёзугаар администрация чери, профзвилел организациязы, ажылдың комитеди дээштиг хемчеглерни алган. Он сес кижини ажыл шагын үскени дээш иинти хуралга чон мурнунга тургузуп, шыигыы харыысалганы хүлээткен. Дөрт кижини профилактика чөвүлелинге шынгыы чугаалажып, үш ай хуусаада доктаамал хынап, хайгаарап, эде кижизидери-биле коллектив холга алган. Бо чижектиг рейд, хыналдаларны эрткен чылын контролёрлар 15 удаа чоруткан.

План күүселдези — эң чугула айтырыг. Контролёрлар ону доктаамал хайгаарап келген. Ай санының чээрби дөртте ай планнарының күүселдезин санап, түннеп көөрү чанчыл апарган. Ындыг хыналдалар, ылангыя үшкү кварталда шынгыы негелделиг эрткилээн. Четпестерни чайладып, коллективтиң удуртукчулары, өске специалистери планныг онаалдаларны күүседиринче арга-курлавырларны, күштү мөөнүзээн.

Бистиң болүктүң контролёрлары материал талазы-биле өртектиг чүүлдерни харыылап турар техниктиг эт-хереқселдер цегинге, артык кезектер болгаш ажыл-агыйның эт-хереқселдер складынга болгаш өртектиг бараннар-биле ботучёттугларга ревизияларга база идепкейлиг киржип турарлар. Ол ышкаш машина-техникага кам чок, ону хуузунда ажыглаар, хуу өнчүзүрек чоруктар-биле хайгыылчылар эптеш чоктар. О. Кунчуй, Ч. Дангыт, О. Тюлюш олар ышкаш контролёрлар хыналдаларга идепкейлиг киржип келген. Бо эштер автотранспортка ийи удаа хыналдалар чоруткан. Оон түннелинде ГАЗ-52 маркалыг үш автомашинаның тоймаглаттынганын илереткеш, буруулуг кижилерге ону катап тургустурган. Хөмүр-даш, электроэнергия, ывар-чаар материалдар камналгазын чедип алыры-биле хыналдаларга С. Шулуу, Б. Баа-Хөө, Л. Оюн олар ак сеткилдиг киржип, идепкейлиин көргүскен.

Улусчу контролёрларның бо болгаш өске-даа ап чоруткан дээштиг хемчеглери коллективтиң иниги ажыл-херээнге идигни база бергени чугаажок. Коллектив онгу беш чылды күш-ажылчы чедиишкиннёрлиг дооскан. Продукция бүдүрериниң планын 103,5 хуу күүседкен. Оон иштинде септелге мастерскаязы продукция бүдүрер планын 104,2 хуу, продукцияны сайгарарын 102,1 хуу күүседип, эрткен беш чылда чедиишкиннерлиг ажылдаан.

М. ТИРЧИН.
улусчу контроль болүүнүң даргазы.

ДЕЛЕГЕЙНИҢ УЛУСТАРЫНЫҢ ЧЕДЕН ДЫЛДАРЫНГА

Февральдың 23-те Совет Эвилелиниң бүгү-ле телевизия болгаш радиодамчыдылга станциялары СЭКП-ниң XXVI съездизиниң ажыттынганын дамчыткан. Бистиң чуртувуста болгаш даштыкыда чүс-чүс миллион кижилер СЭКП ТК-ның Отчёт илеткелии болгаш иштики база даштыкы политика талазы-биле партиязың эзлчеглиг соруглаларының дугайында СЭКП ТК-ның Чиигине секретары эш Л. И. Брежневтиң кылган илеткелии чыылганнар үргүлчүлелдиг болгаш диимиттиг адыш часкаашкыннары-биле хөй удаа үзе кирип турган.

Съездяниң ажытканын болгаш Отчёт илеткелди «Восток» программазы-биле, а ол ышкаш «Молния», «Горизонт», «Экран» деп кылымал эдериичилернин дузазы-биле «Орбита» системазын дамчыштыр Сибирьниң болгаш Ыраккы Чөөн чүктүң, Ортаа Азиянын болгаш Кыдыкы Сонгу чүктүң чурттакчыларынга дамчыткан.

Болгарияның, Вьетнамның, Венгрияның, ГДР-ниң, Моолдуң, Польшаның, Кубаның, Румыынының, Чехословакияның, Афганистанның телекөрүкчүлери харылзаанын «Интерспутник» деп делегей каналын дамчыштыр «Интервидение» системазындан көргеннер. Ол ышкаш Москвадан дамчыдылганы Японияның, Мурнуу-Чөөн Азияның чамдык чурттары, Америка болгаш Африка космостуң «Интелсат» спутнигин дамчыштыр хүлээп алган.

СЭКП-ниң XXVI съездизиниң ажыттынганының дугайында Москвадан англи болгаш француз дылдар кырынга дорт дамчыдылганы даштыкы чурттарже кылган. Ол болуушкунуң болгаш СЭКП ТК-ның Отчёт илеткелииң допчулалы делегейниң улустарының чеден дылдарының кырынга болган.

(СЭТА).

ХҮЛЭЭЛГЕЛЕР КҮҮСЕТТИНГЕН

Кызыл районнуң кооператорлары СЭКП-ниң XXVI съездизин төлептиг уткуур дээш магазиннер, коллективтер, түс-түс бригадалар аразында социалистиг чарышты калбарткан. Чамдык коллективтер төрээн партиязының съездизинге алдар кылдыр бараан саарылгазының ийи айда планныг онаалдазын февраль 23-ке чедир күүседир дээн хүлээлгезин күүседипкеннер. Чижээ, Сукпак суурда И. Селигеева эргелекчилээн аъш-чем магазини ийи айның планныг онаалдазын февраль 15-те күүседкеш, пландан ажыр 71 мун рубльдиг бараанын чурттакчы чонга сатканын.

Черби суурда № 7 магазининиң садыгжылары чурттуң коммунистериниң улуг шуулганын база күш-ажылчы белектерлиг үткүп турарлар. Коллектив ийи айда 54 мун рубльдиң бараанын садар планын ажырып, 57 мун рубльдиң бараанын саарган.

Райпонуң автомагазин садыгжы-чолаачызы С. Овчинников партиянын XXVI съездизин күш-ажылчы бедик көргүзүглерлиг үткүп турар. Оон социалистиг хүлээлгезинде январь, февраль айларда 16 мун рубльдиг бараанын саарды көрдүнген. Ол планны садыгжы-чолаачы хуусаадан он беш хонук бурунгаар күүседипкен.

К. ХЕРТЕК.

ЧЕТПЕСТЕРНИ ДАРЫЙ ЧАЙЛАДЫР

Рейд

СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг, «Большевик» совхозтарда мал кыштаглаашкыныныың байдалын хынаан каттышкан рейдини Чөөн-Хемчик районнуң улусчу контроль комитединиң, «Шын» болгаш «Ленинчи орук» солуннарның ажылдакчылары кылган. Уи рейдиниң материалын мооң адаанда парладывыс.

Совхозтарның парткомнары, дирекциялары кыштаглаашкынны организастыг эрттирери-биле чамдык ажылдарны кылып чоруткан. Партком кежигүннерин, көдээ ажылагыйның түскай эртемниглерин коданнарда хуваап быжыглаан. Ол ышкаш малчыннарга шеф дузазын чедирери-биле суурларда агитквартилдарны оларга тус-тузунда быжыглаан.

СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозта мал чеминиң курлавыры четчир. Малчыннарның амыдырал хандырылгазынче кичээнгейни күштелдирген. Автолавка доктаамал чоруп, чугула хереглелдиң барааннарын эккеп турар. Солун-сеткүүл чедирилгезин багай эвес организастаан.

Төрүүр мал коданнарын сакманчылар-биле четчир кылдыр хандырган.

Кайы-даа ажыл-агыйда кыштаглаашкыннын эртип турар байдалы түгээр. Мал чеминери кодан бүрүзүнде дүжүрүнген. Сугну үзүктелиишкин чок соортуп турар. Малчын коданнарда хуваап быжыглаан. Ол ышкаш малчыннарга шеф дузазын чедирери-биле суурларда агитквартилдарны оларга тус-тузунда быжыглаан.

«Большевик» совхозтуң девискээринде бо чылын хар кылын чагган. Ындыг турбуже, мал одарларын далбыйлаарын чоокта чаа эгелээн. Амында элээн каш тракторларны кодан бүрүзүнде быжыглаан. Мал чемин коданнарда ден-деспи эвес дүжүрген. Чамдык коданнарда сула, саван, чарба чедишпестеп турар.

Кайы-даа ажыл-агыйда чамдык коданнарда оңгача, шагжалар чок болганындан мал чемин черге тэп берип турар. Мынчангаш ол төтчеглеттинип, мал саза базып турарын хойжу Алексей Кууларның, Сендиимаа Ондарның, Күржеп Монгуштуң коданнарындан көрүп болур.

«Большевик» совхозта мал чеминиң курлавыры эвээш. Бо хүнгерде 344 тонна силос, 141 тонна сиген, 175 тонна саван болгаш 21 тонна чарба арткан. Бо чемнерни малдың баш санынга хамаарыштыр алырга, кыштаглаашкыннын төнчүзүнге чедир чемгереринге чедишпес. Кыштың, частың берге үелерге ам-даа мурнувуста дээрэнин ап көөр болза, совхозта байлал дувуренчиг.

СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозтуң төрүүр хоюнуң 50 ажыг хуузу, «Большевиктин» — 70 ажыг хуузу оолдапкан. Хойнуң ара салыры кайы-даа ажыл-агыйда хөй. Ылангыя «Большевик» совхозтуң коданнарында 174 хөй арз салган болгаш өлүг хураганнар төрээн, чаш малдан 65 баш өлүп хораан.

Совхозтуң мал ажылының специалистери малдың ара салып турарының чылдагаанларын тодаратпайн турарлар. Олар малчыннарга ховар баар, ол чорааида, коданнарда малдың, оон чем курлавырын, кажаалариың байдалын эки хынап көрбес, чүгле малчынның чугаазын дыннап, эрецгейлеп ажылдап турарлар.

Малчын Комбуштаар Кууларның коданында төрүүр 490 дүнгүш хойларның күжү арган, ында саван, сиген бар-даа болза, оларны тургузу азыралайн, чер одарладып турар. Ошку кадарчыны Биче-ооп Кара-Салдың коданында 300 ажыг төрүүр ошку бар. Олар ам төрүп эгелей берген. Ол хирезинде, анай кажаалыига суг чылыдырыга одаар чүүл дужуртунмээн, сигенден өске немелде чемнер сеөртүнмээн. Ында ошкуларның аастары балыглап аарып турар, амнаар эм чок.

Чаш малдың отчёт-учёдун совхозта багай тургусканындан дириг бар-даа, ара салган болгаш өлүг төрүттүнген-даа хураганнарның шын санын кижи билип алыры берге.

«Большевик», СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозтарның директорлары А. Шаалы, Х. Дамба-Даржаа, партком секретарьлары С. Донгак, О. Сат, мал ажылының специалистери айыттынган четпестерни дарый чайладыр таласы-биле дээштиг хемчеглерни ап чорудар ужурлуг.

Рейд кежигүннери: С. ОНДАР — районнуң улусчу контроль комитединиң даргазы; Н. ДАЖИНМАЙ — «Шын» солуннуң тускай чорр; Б. СЕДЕН-ХУУРАК — «Ленинчи орук» солуннуң редактору; А. МОНГУШ — «Большевик» совхозта улусчу контроль бөлүүнүң даргазы.

Беш чылдың мурнакчылары

БРИГАДАНЫҢ ЧОРГААРАЛЫ

Аныяк коммунист Эрес-оол Ооржак биле комсомолчу Эрес-оол Чүлдүм оларның күш-ажылчы оруу дөмей болгаш макталдыг. Олар кайызы-даа онгу классты доосканының соонда Совет Армияның хүрээлениинге алдан эрттирип, бергелерге каңналган. Төрээн Тывазынга халажып чедип келгеш, бирээзи — Чадаанага, өскези — Тээлиге көжүп чоруур мехколонналарга тудугжунуң мергежилиинге өөренип, күш-ажылчы оруун эгелээн.

Оон соонда кайызы-даа республика найысылалынга кээп, Кызылдың № 48 тудуг эргелелиинге ажылдай бергеннер. Амгы үеде Эрес-оолдар хоочун тудугжу Мартоол Ховалыгович Аракчаанын бригадазында ажылдап турарлар. Олар — ВЛКСМ ТК-ның «Беш чылдың аныяк гвардейжилери» деп хөрек демдээбиле партияның эзлчеглиг съездизиниң бүдүүзүнде шанатканнар.

Чогум-на бүдүрүлгениң ынды мурнакчылары боттарының күш-ажылчы, хөй-иниги чүлегери-биле бригаданың намдарынга чугула рольду ойнап, аныяктарга үлегер болуп келгеннер.

— Бригадавыска комсомолчу-аныяктар коллективи деп атты эрткен чылын тывыскан. Ында 16 кижиниң барык чартык кезии комсомолчулар. Бир демниг ажылдавышаан 1981 чылдың ийи айларының планын партияның XXVI съездизиниң ажытынар хүнүнде күүседир дээн сөзүвүстү эзлээн бис — деп, бригадирниң оралакчызы, эргелелде ВЛКСМ комитединиң бюро кежигүнү Эрес-оол Ооржак чугаалап турар.

Ол аныяк коммунист кызымаккай күш-ажылы дээш бо чылын Москвага болган Олимпийжи оюннарны бригаданың мурнуидан барып көөр путёвка-биле шанатканын. Эрес-оол Ооржак бригаданың аныяктарының оргузунга спорт болгаш дыштанылга талазы-биле ажылды харыылаар партийжи даалгалыг. Олимпиадага чорааш сонуургап көрген чүүлдерин эштеринге чугаалап берип, ажыктыг чүүлдерни иептередирин орлдажып чоруур. Ында аныяктарга чалгааранчыг эвес. Олар хостуг шактарында стадионнарга хол бөмбүү ойнаарынга ынак. Чоокта чаа Ак-Довуракка болган хол бөмбүүнүң маргылдаазынга ийиги черни алганнар. Аныяктар бот-тывынгыр уран чүүл бөлгүмүнде хаара түттүнган. Солун концерттерни эргелелдиң бригадаларының тудугжуларынга көргүзүп турары аныяктарның чогаадыкчы өзүлдезинге ажыктыг. Аныяктар «Тайга» станцияга үнүүшкүн кылырынга, селгүүстээринге база хандыкшылдыг.

Бригадада комсомол бөлүүнүң организакчызы, үшкү разрядтың бызаңчызы Эрес-оол Чүлдүмден бо хүннерде аныяктарның ажыл-херээн база сонуургадым.

— Оолдар, кыстар съездиге алдаржыткан чарыжын түннеп, Ленинчи зачёттарны болгаш «Тайга» станциязынга барып ГТО-ның нормазын дужаадылар — деп, ол чугаалады. — Аныяктар экономиктиг билиглеринии үндезинерин өөренип, эки туранын улусчу дружиназының ажылынга киржип, ай санында дежурныйлаашкынче бо-ла үнерлер...

Аныяктарның дагдынакчызы, хоочун тудугжу Мартоол Ховалыгович Аракчаанын комсомолчу-аныяктар бригадазының кежигүннерин амгы үеде республиканың Министрлер Чөвүлелиниин чаа улуг бажынында иштики бызаңнаар ажылдарны кылып турар. Оларның хүн бүрүде ажылынын лозуңу: «Шупту-зу— чангызы, чангызы — шупту-зу дээш» ажылдаары. Ында комсомолчулар Константин Седип, Виктор Тавакай, Иргит Калин, аныяктар Анатолий Ичин, Сергей Чүлдүм олар ышкаш тудугжунуң мергежилиинге шынчы, беш чылдың аныяк гвардейжилериинге бригада чоргаарланыр.

В. МААДЫР.

ЧУРУКТА: аныяк бызаңчылар З. Ооржак биле З. Чүлдүм олар.

В. КАРА-САЛДЫҢ фотозу.

БӨМБҮРЗЕКТИН СУДАЛЫ

СЭТА-ның корреспондентилери дыңнадып тур

ЛЕНИНЧИ УГЛАНЫЫШКЫН-БИЛЕ

Черниң бүгү булуңнарында чүс-чүс миллион кижилерниң сагыш-сетинии СЭКП-ниң XXVI съездизи ажылын эгелээн Москваже угланган. СЭКП ТК-ның Чиигине секретары Л. И. Брежневтиң съездиге кылган илеткели эртемниг коммунизмниң теориязынга улуг салыышкынны киирер, коммунистиг тургузуушкуннуң, ССРЭ-ниң экономиктиг күчүзүн быжыглаарының, совет кижилерниң чаагай байдалын бедидеринин өндүр улуг программазы ында айыттынган, тайбыңны болгаш дүшкүүрлүг чоруктуң чавырлыышкынын, улустарның айыыл чок чоруун быжыглаарының хөрээнге аажок улуг ужур-дузалыг чаа зиң чугула даштыкы политиктиг инициативалар көдүрүлген деп, делегей парлалгазы, радио болгаш телевидение демдеглеп турар.

Ёзулуг төөгүлүг бо болуушкун совет чурттуң амыдыралынга болгаш хөгжүлдезинге, бүгү кижи төрелгетеннің салым-чолунга ханы изин арттырары чигзиниг чөк — делегейниң хөй-иниизи СЭКП-ниң амыттынган съездизин ынчалдыр үнелеп турар.

Л. И. Брежневтиң илеткелин тайылбырлавышаан, **Болгарияның радиозу** СЭКП-ниң ленинчи чиигине шугумуи амыдырала бүзүрелдиг чорудуп турар деп онзалап демдеглээн. Мооң мурнуудагы съездиниң көдүрген соруглалары иниизибиле чедиишкиниг шиитпирлеттинген. Коммунизмниң материал-техниктиг баазазын тургузарынга Совет Эвилелидыка бурунгаарлаан. 11-ги беш чылга болгаш 80 чылдарга СЭКП-ниң көдүрүп турар экономиктиг политиказы совет улустуң үнделзин эрге-ажыктарын илергейлеп турар.

СЭКП-ниң болгаш Совет күрүнениң даштыкы политиктиг ажыл-чорудулгазының кол угланыышкыны дайын кыжанның кошкадыр, боо-чепсекти эдерге бүдүрерин болдурбас дээш демисел болуп келген болгаш болур-даа деп, Л. И. Брежнев медеглээн дээрзин **Герман Демократтыг Республиканың АДН** агентилели демдеглээн. Дайыныың кыжанын чайладыр, делегейниң айыыл чок турарын быжыглаар толээле, делегейлэ херектериин байдалы немелде чаа күжениишкиниерни иеген турар. Чогум-на харын ынчангаш Совет Эвилели Тайбыңның программазының алызындан уламчылалы болгаш хөгжүлдезин болуп турар даштыкы политиктиг чаа ян чугула иницативаларны үндүрген. Тайбыңны камгалап алыр — делегей талазы-биле көөрге СЭКП-ге, совет улуска, планетаның бүгү кижилериинге ам эң-не чугула соруга ол-дур.

Делегей байдалының баксыраашкыны турзажок, делегей айтырыгларын шиитпирлээриниң болгаш Барыын чүк-биле конфронтациязыны болдурбазының аргаларын дилеп тывырынга моон соңгаар-даа идиг бээрииге ССРЭ-ниң беленин Л. И. Брежнев илергейлээн деп, **Югославияның ТАНЮГ** агентилели онзалап демдеглээн. Дыка хөй чугула инициативаларны ол үндүрген. Стратегтиг боо-чепсектерни кызыгаарлаарынга болгаш кызырарынга хамаарыштыр амгы үеге чедир челип алдынган бүгү-ле таарымчалыг чүүлдерни камгалап арттырбышаан, ол дугайында совет-америк чугаалажышкыннарны саат чокка уламчылаарын Вашингтонга совет удуртукчу саналдаан.

Делегейниң дүшкүүрлүг чоруун чавырылдыварын ханыладырынче ССРЭ-ниң чүткүл салып турарын совет удуртукчу онзалап демдеглээн деп, **ЮПИ** дээр америк информация агентилели демдеглээн. Бөгүн Американың политиказын тодарадып турар кижилер алызында баргаш, чүвеиин ужуруи боттуг ёзу-биле көрө бээр боор деп идегелии Л. И. Брежнев илергейлээн. Өске таладан шериг талазыбиле артык күштерлиг болуруи чедип алырын ССРЭ оралдашайн келген болгаш оралдашпайи-даа турар. Л. И. Брежневтиң демдеглээнии ёзугаар алырга, делегей байдалы ССРЭ-ниң болгаш АКШ-тың политиказындан-дыка улуг хамаарылгалыг. Амгы үеде бистерниң аравыста харылзааларның байдалы болгаш делегейниң шиитпирлээри иегеттинип турар айтырыларының чидии бүгү-ле деңнелдерге, ындыг болурда идепкейлиг харылзажылганың, чугаалажылганың эргежок чугулазын болдуруп турар. Маңаа шиитпирлиг чүүл — эң бедик деңнелге ужуражышкыннар болур деп совет удуртукчу медеглээн. АКШ-биле болур-чогуур харылзааларны ССРЭ күзеп турар.

СЭКП-ниң съездизинге Л. И. Брежневтиң илеткелиндеберыыын талакы эвилелиринүүзүнүк тода өөренип көөрү чугула саналдар киргендир деп, **Германияның Социал-демократтыг партиязының (ГФР) парламент фракциязының даргазы Г. Венер** медеглээн. Кол чүве чүл дээрге, тайбыныы хандырарының эргежактарынга таарыштыр ийи улуг күрүненииг аразында болгаш бот-бодунга удурлавыштыр туржуп турар шериг блокторынын эразында ёзулуг чугаалажышкыннарга орукту ажыдып болгу дег эргежок чугула бүгү-ле күженишкинерия салыры ол болур деп, Венер чугаалаан.

Чепсегленишкинин дүжүрер талазы-биле чаа чугаалажышкыннарга хамаарыштыр Барыын чүкке медээни совет удуртукчу берген деп, **Германияның Федеративтиг Республиказының ДДП** агентилели демдеглээн.

Ам бүгү делегейниң көрүжү, сагыш-сеткили Москваже угланган деп, **чехословак «Руде право»** солун бижээн. Бистер, коммунистер-даа, социалистиг Чехословакияның бүгү ажылчы чоннары-даа, боттарывыстын шынчы болгаш чоок эвилелчилеривисче, демисел талазы-биле акы-дүнмалармывысче, Москваже магадаашкын, чаагай күзел болгаш ынакшыл-биле көрүп турарын чедип алыр деп шиитпирлээн.

ЧУРУКТА: Дюссельдорфтуң кудумчузукда ГКП-ниң информация стендизиниң чанында.

А. ГРИГОРЬЕВТИҢ фотозу. СЭТА-ның фотохрониказы.

ДЕЛЕГЕЙНИҢ ХӨЙ-НИИТИЗИНГЕ СЕМЭЭШКИН

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Р. Рейганның администрациязы КНО-нуң шиитпирин хажытпышаан, Мурнуу Африка Республиканың совк-язы ылгаар ёзу-чурумунга боо-чепсекти болгаш шериг техниказын чорудуп бээрии чөпшээрээш, делегейниң хөй-иниизинге чаа семээшкинии кылган. «Вашингтон стар» солуниун дыннадып турарыбиле алырга, анаа доозулган чугаалажышкыннарга АКШ америк лицензиялар-биле белеткеп үндүрүп турар шериг самолёттарын болгаш өске-даа израиль техниканы Преторияга салырын Израильге чөпшээрээн болуп турар.

Америк боо-чепсекти ап турар чурт оиу Вашингтоннуң чөпшээрели чоокка өске чурттарга садарын АКШ-тың хөөйлулары хорун турар. АКШтың лицензиялары-биле кылган израиль боо-чепсекти Мурнуу Африка Республиканың апартеид ёзу-чурумунга чорудуп бээрии оз хоойлулар база хорун турар. Оз чоруктел-авиязын дайынзырактарын Африка диптын мурнуу чугуиде «дергүлдери-биле» калбак кады ажылдажылганы чопударынга шаптык болбаан. Вашингтон «ёзуну сагаан» кылдыр костурун база Мурнуу Африка Республикага шериг техниказын база чепсектерии сададын Израильге чөпшээрээн болуп турар.

Америк «Першинг-2»-лерии болгаш чалгынныг ракеталарыны ГФР-ге киирерии болдурбазынга удур ап-ооң мун. кижи ат салган. Чурттуң демократтыг организациялары ол кыйгырыгны миллион кижиниң деткээн турарын чедип алыр деп шиитпирлээн.

ЧУРУКТА: Дюссельдорфтуң кудумчузукда ГКП-ниң информация стендизиниң чанында.

А. ГРИГОРЬЕВТИҢ фотозу. СЭТА-ның фотохрониказы.

КУЛЬТУРА ОДАГЛАРЫНДА

СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң 1977 чылдың «Көдээ чоннуң культурлуг хандырылгазын улам ынай эжиндер хемчеглер дугайында» докгаалын амыдырал боттандырар дээш онгу беш чылдың соруглаларын, планныг онаалдаларын күүседиринге ажылчы чонларны мобилизастаарынга Чөөп-Хемчик районуң культура-чырыдыышкын албан черлериниң ажылдакчылары боттарының үлүг-хуузун киргеннер.

Онгу беш чылда культура албан черлериниң материалдыг базазы чыл келген тудум өзүп, бижыгып келген. Ол үениң иштинде Чадаана хоорайда, Шемиде, Аллан-Маадырда, Чыргакы, Ийме суурларда иштизи-биле 1670 „олуттуг Культура бажыннары тутунган. Чадаана хоорайга уруглар библиотеказы ажыглалга киргеи. Музыка школазынга 2 класс немешкен.

1980 чылдың октябрь айдан эгелеп районда ураи-каастарга мастерскаязы ажыттынган. Районда Аллан-Маадырның (директору В. Х. Ооржак), Шеминиң (директору А. М. Монгуш), Хайыраканның (директору О. Н. Донгак), Сут-Хөлдүң (директору Н. О. Сундуй) Культура бажыннары, Чадаананың район болгаш Сут-Хөлдүң библиотекалары эки ажыглыглар. Олар ажылчы чонларның дыштанылгазының организастап, ёзулуг культура одэглары болу бергилээн.

СЭКП-ниң XXVI съездизин төлептиг күш-ажылчы белекгерлиг уждажыры-биле элээн ажылдар кылдынган. Культура бажыннарынга 1032 лекциялар, илеткелдер номчуттуунган, янзы-бүрү темалыг 530 кежээлер, аас журналдары, диспуттарны организастап эрттирген болган 673 концертгерни көргүскен.

Чөөп-Хемчик районда Культура бажыннарында уран чүүлдүн бот-тывыгтыр артистерини, агиткультбригадалар концерттерини көрүлдезин организастап эрттирген. 1980 чылда барыын талакы районнарның улусчу театрларының база республика көрүлдезинге чогаалчы К.-Э. К. Кудажының «Далай дувүнде дангына» деп шынзин көргүскеш, бирги, ийиги черлерни чаалап алган.

Эрткен чылын республикада чарлаттынган «Эң тергиин ажылдыг клуб» деп конкурска Культура бажыннары киришкеш, «Аллан-Маадыр» совхозтуң Культура бажыны шаңналдыг черни ап, 600 рубльлиг шаңналын чаалап алган. Ында Культура бажыныың директору Валерий Ооржак, уран чүүл удуртукчузу Дина Ооржак олар ажыл планын комплекстиг чорудуп, хөй-иниг организациялары-биле харылзаалыг ажылдап, иштики, лаштыкы дериг каастагазын эки кылган. Культура бажыннында 16 янзы-бүрү балгүмнеөни организастап тургускан болган ында иштизи-биле 312 кижи хаара туттунган. Аныяктарны хөй-биле болгүмнерге хаара тудуп, оларга таарышкан ажылдарны дагзып турары-биле кем-херек үүлгедир чоруктар кызырлып турар.

Чамдык Культура бажыннары, библиотекалар четпес ажылдап турар. Бажың-Алаак, Баян-Тала, Чыраа-Бажында Культура бажыннары янзы-бүрү культура-массалыг ажылдарны багай чорудуп, чүгле кино үндүрери-биле кызыгаарлаттынып турарлар. Ында янзы-бүрү балгүмнер доктаамал ажылдавастаан. Ылангыя Хөндергей, Ишкин, Бажың-Алаак, Чыраа-Бажы, Ийме суурларда иишти чүрттакчылар чыл иштинде бир кижи 6—9 катап Культура бажыныңга кээп турар болган. Чадаана хоорайда Культура бажыныңга шылыраа клубун, чүрүк тыпттырар болгаш кино үндүрер болгүмнерни ажылар деп планнап турза-даа, ол айтырыг ам-даа сөс кырында хевээр арткан.

Районуң Культура бажыында методиктиг төптен көдээ Культура бажыныңга практиктиг дузалаары чогуур негелдеге чедирбейн келген. Агиткультбригадаларның ажылынга дуза эвээш. Оон уламнаан оларның үндүрүп турар концерттериниң шынары кудуу. Районда уран каастагга мастерскаязы ажылдап турар. Ол хирезинде Культура бажыннарыңга иштики, лаштыкы каастагазын кылырынга дуза көргүспейн турар.

Ол ышкаш Культура бажыннарында тускай эртемниг кадрлар чедишпес. Ындыг болганда оларны район төвүнче ай санында өөредирин, музыка школазының баазазыңга баяыстерни өөредирин, эки ажылдыг черлерниң арга-дүржүлгазын нептередири чугула бооп турар.

Көдээ черлерже уругларга таарышпас киноларны чорудуп турар. Оон уламнаан кинодан янзы-бүрү культура-массалыг ажылдарны багай чорудуп, чүгле кино үндүрери-биле кызыгаарлаттынып турарлар. Ында янзы-бүрү балгүмнер доктаамал ажылдавастаан. Ылангыя Хөндергей, Ишкин, Бажың-Алаак, Чыраа-Бажы. Ийме суурларда иишти чүрттакчылар чыл иштинде бир кижи 6—9 катап Культура бажыныңга кээп турар болган. Чадаана хоорайда Культура бажыныңга шылыраа клубун, чүрүк тыпттырар болгаш кино үндүрер болгүмнерни ажылар деп планнап турза-даа, ол айтырыг ам-даа сөс кырында хевээр арткан.

Районуң Культура бажыында методиктиг төптен көдээ Культура бажыныңга практиктиг дузалаары чогуур негелдеге чедирбейн келген. Агиткультбригадаларның ажылынга дуза эвээш. Оон уламнаан оларның үндүрүп турар концерттериниң шынары кудуу. Районда уран каастагга мастерскаязы ажылдап турар. Ол хирезинде Культура бажыннарыңга иштики, лаштыкы каастагазын кылырынга дуза көргүспейн турар.

Ол ышкаш Культура бажыннарында тускай эртемниг кадрлар чедишпес. Ындыг болганда оларны район төвүнче ай санында өөредирин, музыка школазының баазазыңга баяыстерни өөредирин, эки ажылдыг черлерниң арга-дүржүлгазын нептередири чугула бооп турар.

Көдээ черлерже уругларга таарышпас киноларны чорудуп турар. Оон уламнаан киноданы янзы-бүрү культура-массалыг ажылдарны багай чорудуп, чүгле кино үндүрери-биле кызыгаарлаттынып турарлар. Ында янзы-бүрү балгүмнер доктаамал ажылдавастаан. Ылангыя Хөндергей, Ишкин, Бажың-Алаак, Чыраа-Бажы, Ийме суурларда иишти чүрттакчылар чыл иштинде бир кижи 6—9 катап Культура бажыныңга кээп турар болган. Чадаана хоорайда Культура бажыныңга шылыраа клубун, чүрүк тыпттырар болгаш кино үндүрер болгүмнерни ажылар деп планнап турза-даа, ол айтырыг ам-даа сөс кырында хевээр арткан.

Районуң Культура бажыында методиктиг төптен көдээ Культура бажыныңга практиктиг дузалаары чогуур негелдеге чедирбейн келген. Агиткультбригадаларның ажылынга дуза эвээш. Оон уламнаан оларның үндүрүп турар концерттериниң шынары кудуу. Районда уран каастагга мастерскаязы ажылдап турар. Ол хирезинде Культура бажыннарыңга иштики, лаштыкы каастагазын кылырынга дуза көргүспейн турар.

Ол ышкаш Культура бажыннарында тускай эртемниг кадрлар чедишпес. Ындыг болганда оларны район төвүнче ай санында өөредирин, музыка школазының баазазыңга баяыстерни өөредирин, эки ажылдыг черлерниң арга-дүржүлгазын нептередири чугула бооп турар.

Көдээ черлерже уруглар